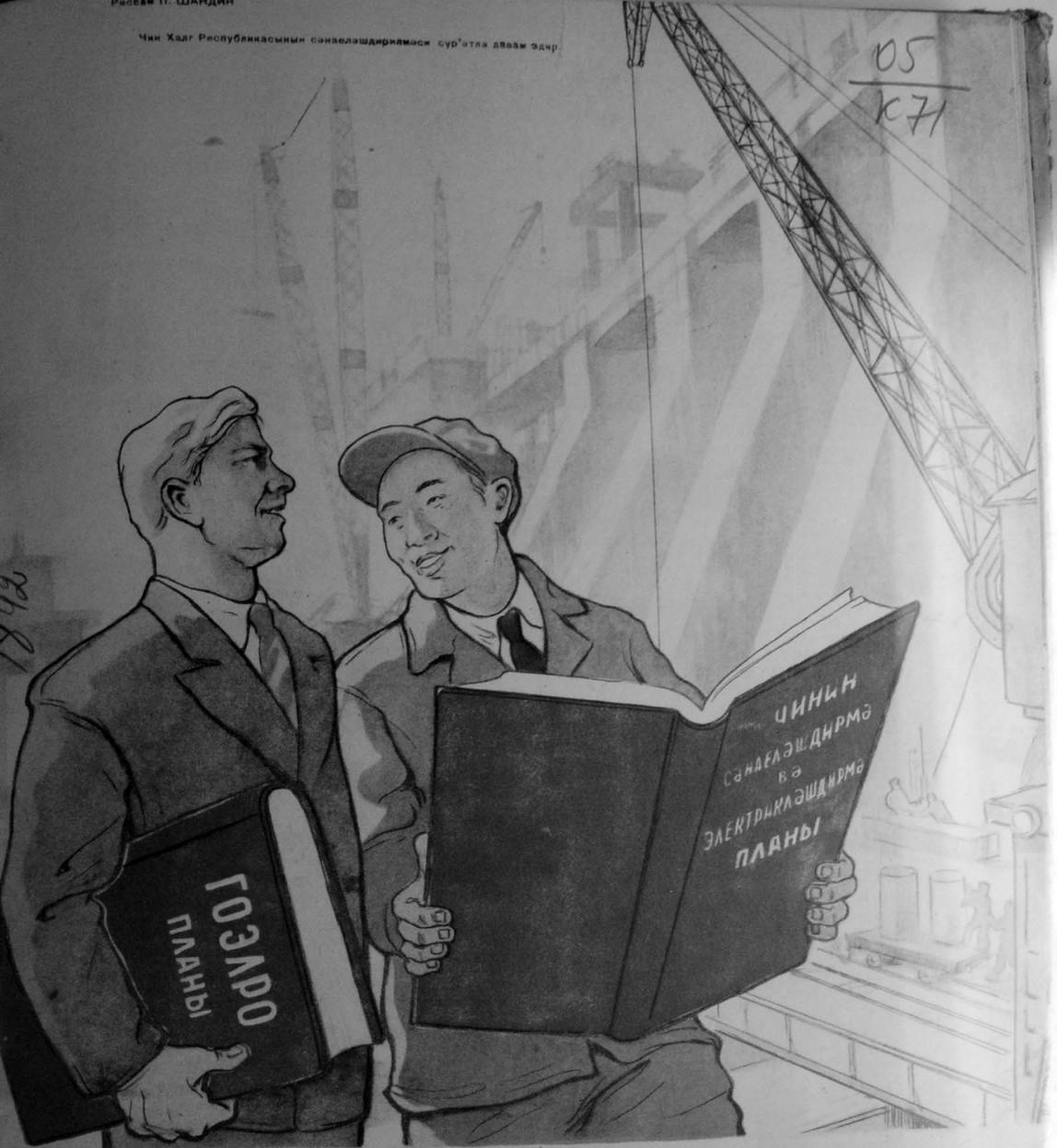

105
K71

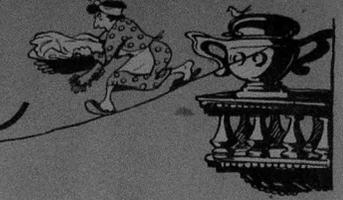

— Океанын о тайында, бизим бу планларымызы хуля адландырырлар.
 — 35 ил бундан габаг бизим планларымыз наггында да элэ дейирдилер: эл арасында бир месэл вар, ит нурэр, нарван кечер.

М. Ф. Ахундов янына
 Азербайжан Респ. Олийа
 Укум. К. А. Ахундов

К И Р П И

Биз иштири отура дүз даныш

Биз иштири отура дүз даныш, агылды фикир ва кылаз галымдарына гудат асадым азам аз галым аз трибунада ону гу чагалды долгастарымдын өсүсү ва дессин:

— Афирин бу калам!
Амма элэ ки, бир гэдэр бээлээз алайсырм ва онун сөзлөрүн ишлери кала тутундурусун. Сабирин бир шешти истар-истармыз ала дүшүр.

Ва'з этдини инанды, сен амма инанмадым!
Яаллаа-эчөб, мөкөр йорулду бир усанмадым?!

Хуусуна шаһаримизди абалды ва тиктиниси эте алагадар олан архитекторлар, муляндислар, Бакы шөһр ичрайыб комиссаны ва кызматкерлерин ичиндери арасында бела өзү иштинди фронтондордо төстөз тасалуф этмек олуу. Мисал үчүн, кетирб Бакы шөһр ичрайыб комиссанын ишылдашырма трестинде отуран раббар ишчилери өзүлү. Багын-багачын сагалмадыа олан хейри пагымда сөһөт ачсан, айни исти күнөриде агач көксисинде отуруб чыган кы дордоломдойн элазгитин хабар алсан, онлар дүз ки салгыч муляндис олуу бөлүлөр. Элдэ ки, муляндис димломжон чына калады, бейни йорулду, истиди кебди һукумат эни атра-фандык бөүк багда бир күшөлдө көлөкөлөсөн, көрчөкөсөн ки, көрүп галды чайын о тайымда. Багын асфалт ва дашылары говуриы галды кими элэ галык ки, нөфөс алмагга эси имкин веримир.

Өзүмдө фикирленирсен ки, «сөкөр бу гэдэр зарч көчөк бу багы эланинин истраһити үчүн салыбарга, бөс һаны бурда көккө, һаны бурда сөрникэ? Бир дона да өсүсү аз агач өкөйбөлөр ки, галымда отуруб истраһат этмек мүмкүн өсүсүн».

Бийик булгары дуузмүзү ишлери хэрчэлийн адамлар һатгында чыгарымыш гадарлары муляндис элдерин Бакы шөһр ичрайыб комиссанын шө'бөлөриндө чөх натигар дашыды. Енө да чөх көзөдө фикир ва тэкифлар ирани сүрүдү. Ачмат бир адам агага дүрүб дөмөдө ки:

— Йоддан шө'бө муляндисри, муһандислар, архитекторлар, ахы биз 1922-чи илени азыларинда һусу һачынэ хүтэсин сөкмөйб башында чөх агач өздөр вермишди. Дөмөдө ки, үч-өздө кыла кими бу күчүн тиккиб гуртарчагыч. Бүдүр, дөрд ки гуртарды, амма күчүнни тиккисам галсын, һалэ сөкүдөсиз да гуртарча-бөлбөр. Илди кеңөлөр о күчө кыла келгенде адамы ваинмо басыр.

Тичетур тиккисилеттери беш өздө вагону вахтинде боиналтылган-да филан гэдэр простой чоржисам верерар, амма бу күчөлдө тиккисил элдер хэрчэлийн миллион манаттарын ачу калыпта кими кыздар бари һөржөктөз галмыс үчүн һеч ким чырамы элдерим.

Бакынын абалындагында дашында һаны үзүнү туру шөһрүн өткөндө ба һалэ уаг ердөрдө элэ өзлөр тиккисил ки, инсан баһанда һейран галыр. Ачмат маржык кыларга калады енө да Сабир яда дүшүр.

Һамдылайдыр неча көрүмүлдүс Нуй, өйчөлдөр.

Ганус гушу һар айна бахыб севиляр, агаларына баһанда хар олар-дөһөрлөр. Элдэ бакылар да шөһртин атрагына, уагалар баһанда фалх эчирар: маржык күчүлөр баһанда хочмалт чыкырлар. Дөһөрлөр көрсөн но вахт Крууска. Эни Байрамды, Плухини ва баһага күчүлөрдө ки дахмалары сөкүб, дар дааналары галдымат ва ериды имарат салачалар.

Шөһрлө элэ өзлөр вар ки, үзүн баһаларын пахыллыгы тутуру, ичрайыб дөһөрлөр. Әундө на хоншөбх адамлар вар, бела элдэ ишайларга. Элдэ ишайлар исе дөһөрлөр: «Ичимиз өзүмүз ишайдыр, байрымыз өкөксө».

Сорушурсан—Нийд?

Анжыда Булвар күнүсиде 42 нөмрлө элдэ ишайлар бу суала бела чабыр верилер:

— Күр—Араш су гургуларды тиктиниси иларсы бу һаны баһар өлөмөши отатарды палкайыб, бизи бурда көтүрү. Дөһөрлөр ки: «Алтыларды иримчи галмын «элэм» ишлери көрчөк үчүн өзүмүз Эвин тиккисил баша чытатымыш, та'мир ишлери башында, һалэ да

гуртармыр. Бир тарофа амма гуртулар, о бири тарафанды төкөүлүр. Палтар юнда асыб гуртулгага ер йок, эниба төкмөйб ешик».

Элми билини ва мөддинийети йамаг истайланд планетарини апырыб шөһртин канарында тикчирмой масаһат көрүләр ки, ораа кетмөк истайл сөһр гөдөрүк керсүн ва хууси күн айдысыр. Бу бөйүлдүдө шөһртин көржөксиде «Панкеллар сарайыа тикмөк үчүн ер таптылар. Неңа вахтар муһабиси келди, бөлүлери дағусту тарофи, бөлүлери да Забитар парк атрафини масаһат көрүләр. Йэни элэ ердэ сарай тикчирмөк истайллар ки, ушагаларын ораи кебид-көлөмс чөтин өсүсүн».

Бир да көрүссөн, мисал үчүн «6-чи километрикда» бир неңа өз тиккисил һазыр олуу. Сөз йок ки, бу ишлери телефон да лалым олуур. Газ да, Бакы телефон станисасы ва газ илареси ени өз телефон ва газ чэжмөк иктаганин элэ узаг иктадан көтүрү ки, бу иш үчүн элэ хэрчэлийн мулдини иш гат артыг харч талаб олуунур.

Бу артыг хэрчэларды дашында һеч мисал дейди ки, архитектор Маркран элэ Дубов йолдашларын Истисе курортунда павилон үчүн һазырлаалылары лэйнини дэла кэтирмисилэр. Бу барэда дөмөк олар ки, һар ки архитекторун фантазисасы фантан верумшур. Павилонун дахкинда һеч бир дуузмү олман элэ уна сутунлар көзүрө алмышлар ки, буларын тиккисасы үчүн павилонуну өз хэрчэлинд чөх паз лалым олуур.

Маркран элэ Дубова дейди ки, «эң үчүн бу артыг хэрчэлери йод верисиниз?», олар дейләр:

— Бакмыд тиккисамды олаа академия бинасынни дуузмүз гүл-элдериндө илган алмышы!

Укумийетга гүлдө ва сүтүн маселасы бир хэстэки олуур архитекторлар сиратат этминдир. Ерал-ерсө гүлдө учкытмат ва сүтүн йүксөлтмөк һэзеси кыла элшыб иянарлар чөдүр. «28 Апрель күнүсиде тиккисил Азарбайчан дөмр йод илареси бинасынни фасадындагы сүтүн ва арканын хэрчине көзөд бир бина тикчирмөк оларды».

Сумгайтдыа архитектор Качатуров йоллаша дейдэла «отагдан балконе пилла готимаз», дейир:

— Бу да бизни енилиймиздир.

Сумгайтдыа бела ениликлар чөх тасалуф этмек олуу. Дөмр-бетон комбинатынын раныс Вазинов йоллаш чөх верир тиккитилэр дэлим олан ири фикселары гайрымага. Она дейди ки, тиккитилэр хэрда фикселар да алдымдыр, чабыр верир:

— Раһметлик огу, кичик һиссы бурмагга лаан дола бизилер? Ил гуртарыр, планамыз һалэ дөмөйб. Биз тиккитиларын элтигчаны йок, өз рапортумузу һалэра алыб ишлейбир.

Бизе Совет ичрайыб комиссанын архитектура шө'бөси һалэра алмышдыр ки, Ленин проспектинде тиккисмэ эвлөр чөхмөртбасы олсу. Шөһр һар ичрайыб комиссанын сөдри Мөзалһир Аббасов йолдаш исе бу барэда хууси фикра малкыр. О дейир:

— Районун хөзөини мөһөм. Она көрд да, ишчилериндеди Арташес Савадова ичазе веришим, Ленин күнүсиде өз бөйөндин ердэ-ламырды, гой кетсин, буну баһага күчүлөрдө гүрсүн.

Дөркини район ичрайыб комиссанын сөдри Салимов йолдаш да Аббосовун сөһно сөз верир. О, Свердлов ва Фабрицкис күчүлөрүн ки «Азад саһа» элан этминдир. Хөбөр веришчидир ки, бурда һар ичрайыб комиссанын элэ өз кэфине өз тиккисил билер. Йэни элэийб ер иерим, элэки да бела, гой бидайини эласини.

«Йри отурад, дүз заманат, һар бир ичкелда, һар бир конфранс-да өз һар бир сессияда бу маселалар һатгында ишт дөһөн ва дашыналар чөх олуур. Ачмат ишт этмөк, ичлэс кеңермөк өз протокол эттикчэ илдимиз. Бунун үчүн техникада самарлы истрафода этмөк өз һар ишканды табат, иштларда дейилан элчи фикирлар, агыллы тэкифларга эмал этмек дэлимдир».

Кирин

КОМУНИСТ № 10000
«Коммунист» муғалли!
Коммунисттер
байыбыздын
бурагыбыздын
зотторун сайы
10.000-нө
гатымиз мына
сыйдыгы соңы
амалымыздырмын.
Кирин

„Гаме эларын ишайлары..“

Бу ил ялда Шаһи Пашаевни иши эхшы котдри. Нахчыван МССР Иттиһат-Тэминат Назиряйыб ону чагырыб дөһөрлөр:

«Биз сиз истраһитэ кылдырмөк истай-бир. Ишлы икисин, өзүң да Вотин муһабиси элми, сен Бийкөлдөк истраһитэ эвинде динчмалк үчүн пуныбок верилар, ал, йола дүш, кебид Бакыны да көзрөссөн».

Пашаевни севиичини һөлдө йок иди. Өзүва бела бир гайлыг кестерилдинини көрөрки һатта көзүлери бир аз ишары кими олуу.

Пашаев Нахчыван шөһрини 1 нөмрлө орта мөктәбиндө тасэрруфат урза директор муляни ишлайдыр. Истраһитэ кетмөк үчүн мөктәбин директору Халиюванда ичазе алмалы иди. Халиюва ону ахшы тарышлады:

— Көндөрлөрлөр, кет, бу догга тэкиб дөһөрм эмирин верер, йола дүшөрсин.

Мөктәбин эмир дөһөриндеди 101 нөмрлө эмир эмалэ калды.

Пашаев эмир ва путийоканы чөбисни гооб йола һазырлашы. Дүшүр, она мөзунийетте пулу вермалдыр. Дөһөрлөр: «Гайдында алар-саны». Бу, сөз йок ки, ахшы иш дейилди, амма йол харч таламат о гэдэр чөтин олмалды. О, июнун 27-де Бийкөлдөк истраһитэ эвини йола дүшөрдөн соһра шөһр халг маариф шө'бөси муляри Салаев исе мөктәб директору Халиюва арасында телефон сөһбати башлан-ды.

— Кетдимиз?—дейб Салаев Халиювадан сорушуду:

— Кэлеси? Бу, аммуң дейил, —Салаев чабыр дейди.—Ола били ки, Нахчывана гай-ытсын, сизин мөктәбиниздэ галмасын.

— Чыкыр бизилерим!
Өз ишчилер, ичмөк бабэт бир бөләнэ тап, биз өз, биз да ичазе верер.

1 нөмрлө орта мөктәбин эмир дөһөриндеди 29 июн тарихи ени эмир эмалэ калды. Бу эмирдө

азымырды ки, «101 нөмрлө эмир дэбг олуунур. Пашаев ише гайтмалдылар».

Бу эмири ичазе эдиб катибө вереркн Халиюва бурунун алтында мызыллады:

«Дүшүр, Пашаев кэлиб дөмагогуз эл-чак, дөмөк ки, «ми июнун 27-де йола дүш-мүш, сиз мөн айын 29-да на эсас көрө керч чагырырсыныз?». Чөһөңөм олсуң, чабы-бымы верерэм, элэ дөмагогузуңа көрө чык-ырырам. Сөзүмө баһыр, бө'зи элдерини ери-во етирмир ки, һа билим галуни дейди».

Булардан соһра Халиюва ө'з-өзүн алаатмага башлады. һар күн мөктәб калдыа Пашаеви сорушурду. Йоолун алтысында эчки басыб кати-би янына чагырды:

— Пашаев нийи шө'х чымхайыб?—дейб гыш-гырды.

Катиб чийиллерини атам:

— Пашаев бурда дейди ки, иш чыксан.—Катиб күламысайб элаво этди:—Иди о, Бийкөлдө, дөһиниз гырагында бир бөйрүнү үстүндө о бири бөйрү үстэ дөһөб кеф башыр.

— Эбби йохдур,—дейб Халиюва иштева элэ ки, бүтүн чөкдөй кеф бурунундан кэлэр. Кө-чүрөт верди.—Мен ишлэ элэ бир эмир верерим чөкдөй кеф бурунундан кэлэр. Кө-чүрөт верди.—Пашаев июни иксинде иш чыкма-дыгында да мөңө мө'лум олманса сөһбө көрө һара исе кетидиндиз өзизфинде чыкыр-лыр».

Пашаев Бийкөлдө июнун 22-дэ истраһитэ гуртарыб Нахчывана гайдында Халиюва ону чөкдөй кефи бурунундан төкмөйб башлады. Пашаев он эвлөб шөһр халг маариф шө'бө-сина мурачмат этди, орадан бир чавыб элмө-тө сөди Кирин Байрам эвлөвчэ өзүн эчмө-мөзөлийб гойду, соһра явачыа Пашаевни гу-лумгана пчылдылды: «Истэйсыр ки, мөңи сун-мудайи ени, Халиюва дөһөрлөрүн иксиндө-мө'шөй! Мөһни била-булама ялдырмэ кэлсин, мөн

сизин ишине гарыштырам». Пашаев Нахчы-ван МССР Маариф Назиряйыбна мурачмат ил-ди. Соһра Халиюванын галуусу Баркын Гатгында Азарбайчан ССР Маариф Назиряйы-бна артыз элди. Нахчыван МССР маариф на-зирин Гулеви йоллаш ки, назирини элдинде она бела бир чабыр элди:

«Азарбайчан ССР Маариф Назиряйыб-ни веридини эриксиндэ чабыр бидайдыр-лыр ки, Нахчыван Маариф Назиряйыб сизин иш-инде элэд элдимиз маселасын гарыштыр Чүмкэ, тасэрруфат муляри өзизфини назиряйы-ни һесабында дейдөрүдү».

Республика прокуроругуянда, Нахчыван шөһр мөһкөмсинде да Пашаев сабөр иер-дилэр: «Биз бу ише гарыштырмыс, кет ери кө-митэб ишкөйт элэ, гой гиямат ва муһабиса комиссиясын йагыб иш бахсылар, соһра бизим янымыда кэлэрсөн». Ерди комитетини мөһлөтүр ки, Салаев исе Пашаев дөһө:

— А иши, көрүссөн ки, о екалэинде ие-стерди сизин ишине гарыштыр, бизим элдимдө-дө на кэлэр?».

Бөлкэ, Пашаевни бир хэвэрти вардыр, та-сэрруфат урза муляни ишлалды мөдүдэти бир эксини чымхайдыр? Йахш бойында ону па-нишлар! Йох, мөктәб директору Халиюва онун тэмиз олмасы гатгында мөһкөм бир ар-шын икмалыбай она веришчидир.

Бас на үчүн Нахчывана һеч кэс Пашаевни ишине гарыштыр? Бурасы бир сөһр сарат галыр. Илэ ки, буну гэдэр Пашаев иларэ тапталарын көзрө. О һөрмөтлө муляндисри, сөдларин, релксарин гөбу отагаларында оту-руб өзү һа кыздарини бөүк гөлулу керчө-синдэки кагылары вергөстөйб дейир:

«Менин ишине гарыштырларын ишине гарышан олмасы, мөн һалэ чөх авара көзүм-дө».

Халлар мұһарибәә йол вермәйәчәнләр.